

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 6 серпня 2014р. – №385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014%D0%BF/print1446542150663211>.

2. Україна досягла значного прогресу в децентралізації набагато швидше, ніж деякі європейські країни, – представник Ради Європи Попеску. – Офіційний веб-портал Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/ukrayina-dosyagla-znachnogo-progresu-v-detsentralizatsiyi-nabagato-shvidshe-nizh-deyaki-yevropeyski-krayini-predstavnik-radi-yevropi-popesku>.

3. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2018. – Офіційний веб-портал Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/01/Monitoring-Final-10.01.2018-1.pdf>.

4. Децентралізація відкриває нові можливості для інвесторів, – Зубко. – Офіційний веб-портал Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/detsentralizatsiya-vidkrivaye-novi-mozhливosti-dlya-investoriv-zubko>.

5. Котлер Ф., Асплунд К., Рейн І., Хайдер Д. Маркетинг мест. – СПб.: Стокгольмская школа экономики, 2005. – 390 с.

6. Фролов Д.П., Маркетинговый подход к управлению пространственным развитием. Пространственная Экономика. – 2013. – № 2. -С. 65-86.

7. Полякова Т. В. Маркетинг территорий как фактор социально-экономического развития и формирования благоприятного имиджа территории // Автореф. дис. Маркетинг территорий как фактор социально-экономического развития и формирования благоприятного имиджа территории к-та экон. наук. – Волгоград, 2011. – 28 с.

8. Dunning, John. Toward an Eclectic Theory of International Production: Some Empirical Tests. – Journal of International Business Studies. – 1979. – № 11 (1). – P. 9-31.

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ В СИСТЕМІ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ: ЕКОНОМІЧНИЙ СКЛАДНИК

STRATEGIC DEVELOPMENT ORIENTATION IN THE REGIONAL ECONOMIC RESTRUCTURING SYSTEM: ECONOMIC COMPOSITION

У статті досліджено економічний потенціал регіону (на прикладі Львівської області). Обґрунтовано стратегічні орієнтири розвитку в системі реструктуризації економіки регіону. Опрацьовано статистичні дані щодо економічного потенціалу Львівської області. Запропоновані пріоритетні шляхи економічного розвитку регіону.

Ключові слова: розміщення підприємств, регіон, регіональна економіка, стратегія розвитку, просторова економіка.

В статье исследован экономический потенциал региона (на примере Львовской области). Обоснованы стратегические ориентиры развития в системе реструктуризации экономики региона. Обработано статистические данные по экономическому

потенциалу Львовской области. Предложены приоритетные пути экономического развития региона.

Ключевые слова: размещение предприятий, регион, региональная экономика, стратегия развития, пространственная экономика.

The article analyzes the economic potential of the region (for example, Lviv region). The strategic directions of development in the system of restructuring of the region's economy are substantiated. The statistical data on the economic potential of the Lviv region have been processed. The proposed priority directions of economic development of the region.

Key words: location of enterprises, region, regional economy, development strategy, spatial economy.

УДК 332.132

Франів І.А.

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми. Сьогодні розвиток економічного потенціалу на рівні регіону впевнено займає основну позицію в господарській розбудові держави. Політика державної децентралізації – влучний доказ цьому твердженню.

Вихідною точкою в управлінні економікою регіону є стратегія його розвитку. Стратегії розвитку регіону присвячено багато наукових досліджень, проте поки що залишаються питання, які потре-

бують наукового обґрунтування. Під час розроблення стратегії регіону її можна представити як комплексний процес змін регіональної економічної, соціальної, екологічної, просторової, політичної і духовної сфер, що приводить до їх якісних перетворень і, в кінцевому підсумку, до змін умов життя людини. Тому стратегія регіону має бути спрямована на суспільний прогрес, що виявляється у збільшенні суспільного багатства, тобто

всієї сукупності об'єктивних і суб'єктивних умов життєзабезпечення і життєдіяльності людини, і гармонічний розвиток на цій основі самої людини, природи, виробництва, суспільства і держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження регіонального структурування та стратегічних орієнтирів економічного розвитку регіону широко описані в [1; 2; 3; 4]. Слід погодитися з С. Шульц [1, с. 273-274] у тому, що для визначення пріоритетних напрямів розвитку регіону в довгостроковій перспективі важливим є врахування світових тенденцій економічного розвитку з метою окреслення тих сфер економіки, які будуть конкурентними і користуватимуться найбільшим попитом на зовнішніх ринках та сприятимуть переходу на новий етап розвитку всієї економіки країни. За умови збалансованості зовнішніх потреб та внутрішньої доцільності такий розвиток регіону буде найбільш гармонійним.

Також заслуговують уваги ідеї О. Черевка [2, с. 9] в напрямі планування стратегії розвитку регіону, яка полягає в поєднанні раціонально виробленої стратегії і надзвичайної стратегії, зумовленої шаблонами, моделями в потоці рішень і дій. Тобто така стратегія є результатом взаємодії планових і незапланованих дій. Такий підхід до визначення стратегії зумовлений високим ступенем мінливості сучасного світу: майбутнє непередбачуване; визначеності немає ні в чому; немає достовірних прогнозів; цілі постійно змінюються,

так само як і зовнішні умови. Тому стратегії повинні вибудовуватися таким чином, щоб була можливість їх корекції із плином їх реалізації.

Постановка завдання. Мета статті – провести дослідження економічного складника в стратегії розвитку регіону в умовах регіональної реструктуризації економіки (на прикладі Львівської області)

Виклад основного матеріалу дослідження. Спираючись на дослідження вчених, що стосуються регіональної реструктуризації економіки України, та пропонувані ними ідеї у напрямі стратегічного планування розвитку регіону, можемо провести дослідження економічного складника стратегії розвитку регіону на прикладі Львівської області.

Сьогодні відомо те, що Львівська область – одна з найбільш економічно розвинених областей України, яка має низку конкурентних переваг: освічений і креативний людський капітал, традиції ефективного господарювання та використання економічного потенціалу, багаті природні та рекреаційні ресурси, наближеність до кордонів ЄС. Раціональне використання усіх цих переваг є запорукою прискореного розвитку економіки області і гарантією стабільного покращення якості життя мешканців у майбутньому.

Сучасні глобальні виклики та складнощі реформування національної економіки зумовлюють потребу пошуку нових можливостей для розвитку регіону. Часи сподівання винятково на зовнішні фінансові ресурси відходять у минуле, а визна-

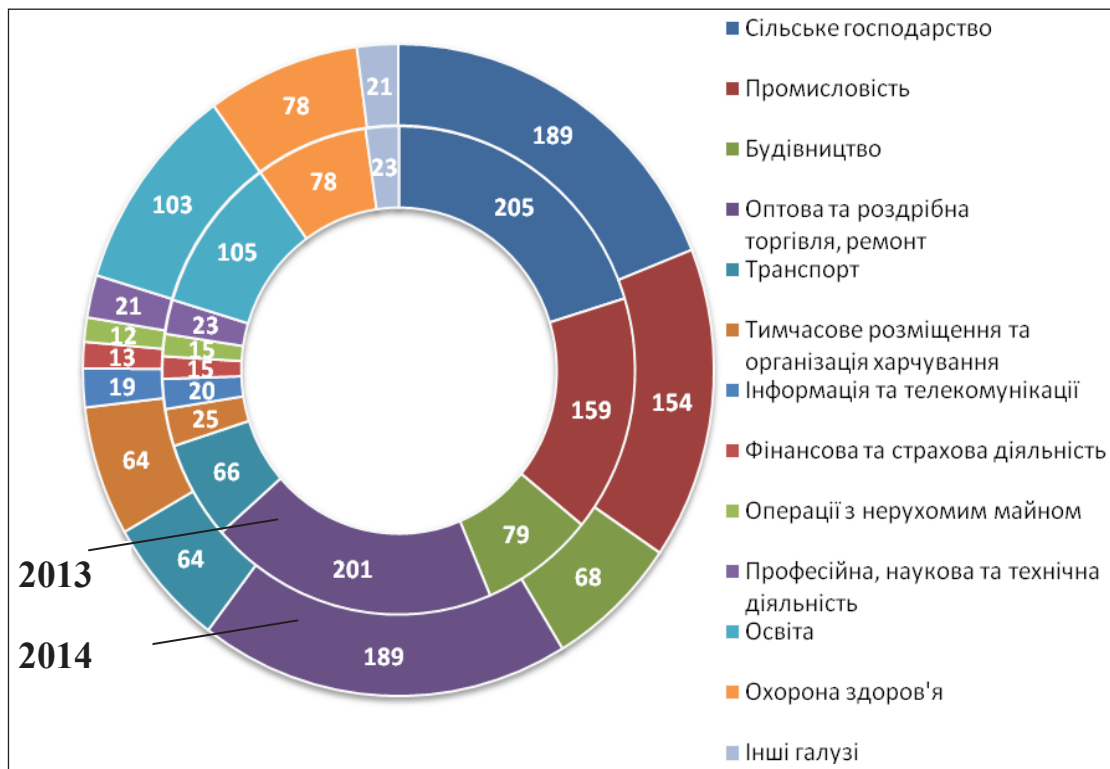

Рис. 1. Структура зайнятості на підприємствах області у 2013-2014 рр.: галузевий розріз (тис. осіб)

Джерело: складено автором за даними [5]

чального значення набуває ефективність використання власного соціально-економічного потенціалу, посилення згуртованості у межах як регіону, так і держави загалом.

Нове бачення вирішення проблем регіонального розвитку зумовлює необхідність посилення ролі органів місцевого самоврядування у власному стратегічному плануванні та розвитку, що відповідає принципам децентралізації. Необхідною умовою реалізації цього курсу реформ

є залучення усіх суб'єктів регіонального розвитку в області до визначення стратегічних пріоритетів та вироблення середньострокових планів розвитку області.

Реалізація стратегії розвитку регіону повинна полягати у формуванні комплексної системи заходів, розумінні поточної ситуації та проблем соціально-економічного розвитку усієї області, її районів, міст та інших територіальних громад, що зможе забезпечити досягнення стратегічного

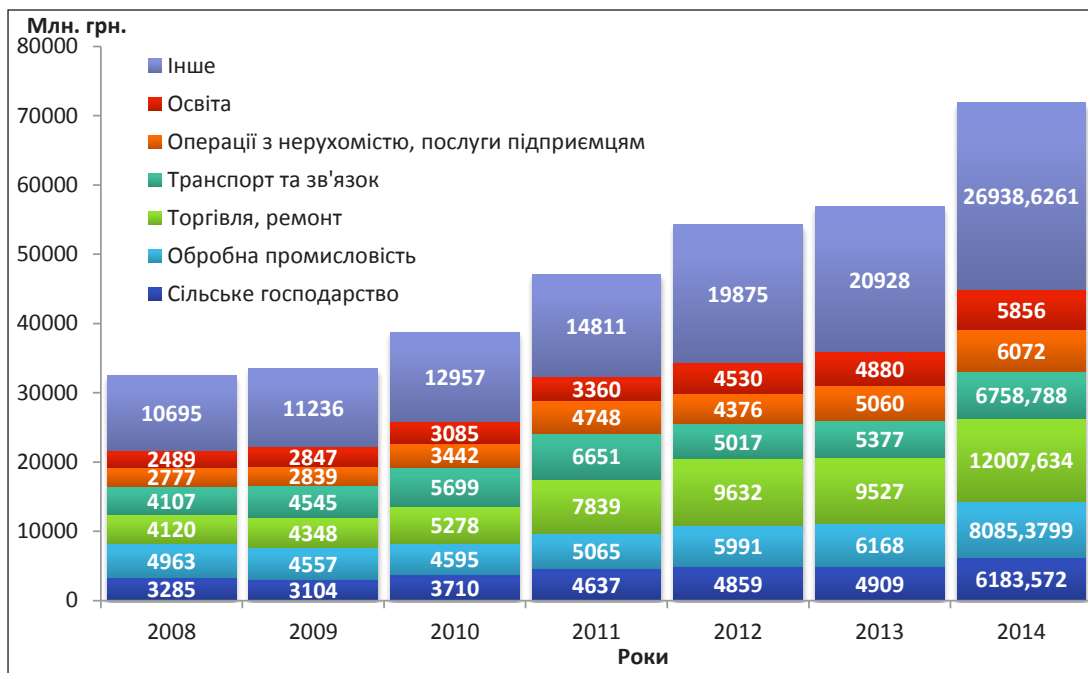

Рис. 2. Динамічна структура валової доданої вартості Львівської області в розрізі видів економічної діяльності, 2006-2014 рр.

Джерело: складено автором за даними [5]

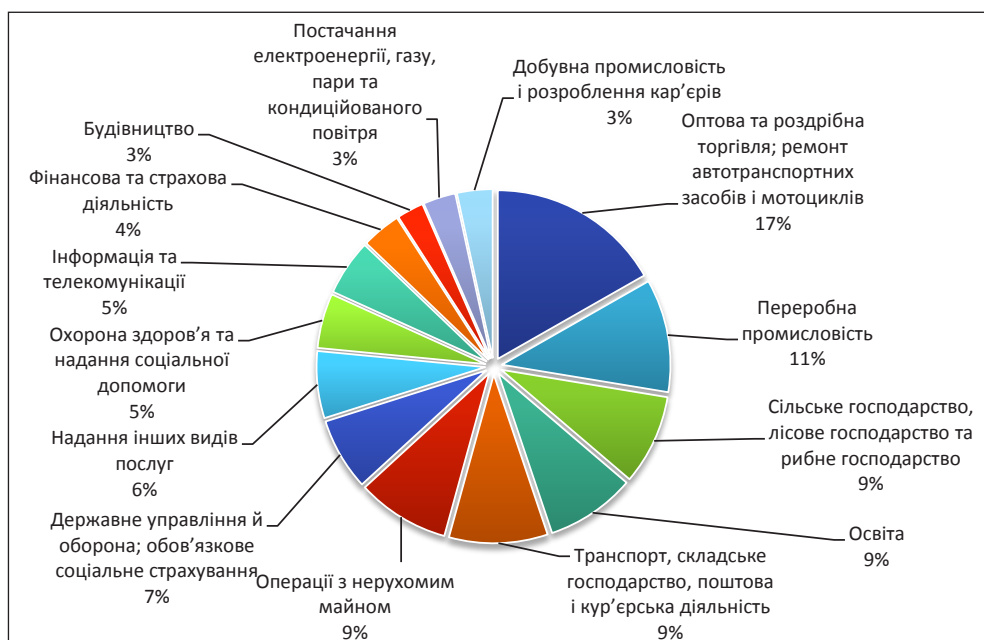

Рис. 3. Структура валової доданої вартості області в розрізі видів економічної діяльності

Джерело: складено автором за даними [5]

бачення та створення регіону, в якому гармонійно поєднуюватимуться високотехнологічна промисловість, розвинена транспортно-логістична інфраструктура, екологічне сільське господарство, оздоровчий, історичний та діловий туризм, що дасть змогу досягнути високої якості життя та безпечного довкілля.

Всього в економіці області у 2014 р. було зайнято 1038,2 тис. осіб, або 55,3% населення у віці 15-70 рр. (в Україні цей показник – 56,6%). Найбільшими за чисельністю зайнятих видами економічної діяльності є торгівля та ремонт, сільське господарство (рис. 1).

У порівнянні з 2010 р. зміни у структурі зайнятості були незначними: на тлі скорочення частки зайнятих у будівництві (на 1%), промисловості (на 0,6%), у сфері транспорту та зв'язку (на 0,5%) відбулося зростання частки зайнятих у сільському господарстві (на 2,2%) та освітній сфері (на 0,6%).

Львівська область має відносно добре диверсифіковану економіку. Динамічна структура валової доданої вартості області в розрізі видів економічної діяльності є незмінною впродовж останніх років (рис. 2, рис. 3).

Визначальну роль у формуванні валової доданої вартості області незмінно відіграють такі сфери економічної діяльності, як гуртова та роздрібна торгівля (17%), обробна промисловість (11%), сільське та лісове господарство (9%), транспорт і зв'язок (9%), освіта (9%), операції з нерухомим майном (9%).

У Львівській області добре розвинений такий вид діяльності, як гуртова торгівля, яка переважно зосереджена в місті Львові. Найбільшу частку в гуртовій торгівлі становлять харчові продукти, тютюн та пальне. Існує кілька великих компаній, що спеціалізуються на різних видах товарів (наприклад, «ВестТобакко Груп» торгує алкогольними напоями та тютюном). Розвинутою є також роздрібна торгівля, яка здебільшого представлена філіями національних мереж.

У структурі реалізованих послуг переважають послуги транспорту, складського господарства, пошти та кур'єрської служби, послуги інформації та телекомунікацій, у сфері операцій з нерухомим майном, адміністративного та допоміжного обслуговування, охорони здоров'я.

Сьогодні всі види пасажирського транспорту, крім автотранспорту, утримують позитивну динаміку як пасажирообороту, так і кількості перевезених пасажирів. Частка автомобільного транспорту у загальному обсязі пасажирських перевезень становить 55%, а залізничного – понад 10%.

Промисловий комплекс Львівщини представлений різноманітними видами діяльності: від видобутку корисних копалин до виробництва товарів першої необхідності (рис. 4).

Серед галузей промислової спеціалізації Львівської області є харчова промисловість (34% промислової продукції), машинобудування (7%), деревообробна (9%), виробництво гумових та пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (8,5%).

В області сформувалась ціла низка промислово-територіальних утворень, які є базовими компонентами територіальної структури промисловості. Головними з них є: Львівська промислова агломерація, Червоноградсько-Сокальський, Дрогобицько-Бориславський, Миколаївсько-Ново-Роздільський, Яворівський, Кам'янка-Бузький та Стрийський промислові вузли.

Спеціалізацію Львівської промислової агломерації визначають машинобудування, оброблення деревини та виробництво виробів із деревини, легка промисловість.

У Дрогобицько-Бориславському промислово-вузлі галуззю спеціалізації є машинобудування; спеціалізацію Стрийського промислового вузла визначають машинобудування та поліграфія; добувна та легка промисловість є галузями спеціалізації Червоноградсько-Сокальського про-

мислового вузла; Миколаївсько-Ново-Роздільський вузол спеціалізується на машинобудуванні та виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції; у Яворівському промислово-вузлі галузями спеціалізації є харчова та хімічна промисловість; спеціалізація Кам'янка-Бузького промислового вузла – оброблення деревини та виробництво електроенергії.

У структурі реалізованої продукції переробної промисловості Львівської області велику частку займає

Рис. 4. Структура реалізованої промислової продукції в області, 2014 р.

Джерело: складено автором за даними [5]

харчова промисловість, текстильне виробництво та пошиття одягу, приладобудування, особливо виробництво електричного, електронного й оптичного обладнання, що характеризує переробну промисловість області як таку, що тяжіє до високих технологій.

Понад 30% всієї промислової продукції області формує виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів. У харчовій галузі провідними підприємствами є кондитерська фабрика «Світоч» (належить компанії «Nestle»), компанія «Галка», «Львівська пивоварня», ТОВ «Яблуневий Дар» та ПрАТ «Галичина».

Основою добувної промисловості є виробництво вугілля, зосереджене на шахтах у м. Червонограді. Впродовж останніх років обсяг виробництва у цій галузі зменшувався, однак сьогодні спостерігається приріст у 2,4% за рахунок збільшення видобутку кам'яного вугілля, нафти та природних пісків.

Понад 12% усієї продукції переробної промисловості належить виготовленню виробів з деревини, виробництву паперу та поліграфічній діяльності.

Машинобудування посідає п'яту позицію у загальних показниках галузі – частка галузі у загальному обсязі реалізованої промислової продукції становила 7%. Найбільшими підприємствами галузі є ТзОВ «Леоні ваерінгсистемс УА ГМБХ», ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод», ПАТ «Іскра», ДП Львівський державний завод «ЛОРТА», ТзОВ «Електроконтакт Україна» та інші.

Нарощує виробництво Державне підприємство «Львівський бронетанковий завод», що входить до складу «Укроборонпрому». Підприємство працює над поточним ремонтом, відновленням та виробництвом нової військової техніки.

У легкій промисловості темпи зниження випуску продукції протягом останніх років, на жаль, прискорились.

Зростання обсягів промислового виробництва відбулося у 2015 році на підприємствах металургійного (на 22,8%) та фармацевтичного (на 10,5%) виробництва. Вплив на позитивну динаміку у виробництві фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів забезпечили такі підприємства, як АТВТ «Галичфарм», ДП «Фарматрейд» та ТОВ «Фармалайф», що зосередили свою увагу на виробництві препаратів для імпортозаміщення.

За останні кілька років Львів став одним із передових центрів інформаційних технологій в Україні та Східній Європі. Компанія KPMG визнала Львів одним із найбільш перспективних міст для розвитку аутсорсингу в галузі ІТ-індустрії. У Львові нараховується понад 100 ІТ-компаній, які працюють у напрямках розроблення програмного забезпечення, аутсорсингу та веб-розроблення. Найвідоміші львівські ІТ-компанії з українськими власниками – SoftServe з більш ніж 4000 програмістів, Eleks – із понад 1000 та N-IX – понад 300 працівників.

Сільське господарство продовжує залишатися значним сегментом економіки області, хоча його частка у ВРП скорочується, і сьогодні показник близький до середньоукраїнського – 9%. За обсягом сільськогосподарського виробництва Львівщина належить до групи областей із середнім розміром сільської економіки.

Частка сільського господарства (включаючи мисливство та лісове господарство) у загальному обсязі валової доданої вартості, так само як і у ВРП, становить приблизно 9%. У структурі сільськогосподарського виробництва області домінуючою є частка виробництва господарств населення – близько 70% (а у виробництві картоплі, овочів і плодоягідних культур господарства населення займають понад 90%). Це суттєво відрізняє сільське господарство області від більшості інших областей України (рис. 5).

Рис. 5. Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства

Джерело: складено автором за даними [5]

У структурі сільськогосподарського виробництва домінує рослинництво, хоча не настільки, як загалом в Україні, і структура рослинництва є іншою. Зокрема, лідируючі позиції займає виробництво картоплі, а також відзначається доволі висока частка виробництва овочів, цукрових буряків і кормових культур.

У валовому виробництві сільськогосподарської продукції продукція рослинництва становить 65%, тваринництва – 35%.

Водночас, враховуючи тенденцію до зниження частки сільського господарства в економіці області, а також беручи до уваги перенаселеність її сільських територій (частка сільського населення становить 39% на тлі загальноукраїнських 31%), є всі підстави очікувати подальшої трансформації виробничої структури сільської економіки через зменшення у ній питомої ваги аграрного сектору і збільшення частки торгівлі та сфери послуг.

Львівська область є імпортозалежною, що негативно позначається на її зовнішньоторговельному балансі, який протягом останніх 20 років залишається дефіцитним. Частка Львівської області у загальноукраїнському експорті за цей період зросла з 1,67% до 2,62%, але зросла і частка імпорту з 2,15% до 4,25%. Якщо в Україні протягом останніх трьох років відбувається падіння обсягів експорту та імпорту, то у Львівській області спостерігається зростання обсягів експорту (майже у два рази упродовж останніх 6 років) та зменшення обсягів імпорту. Позитивний вплив на цю ситуацію має постійний ріст експорту товарів та прогресуючий ріст експорту послуг, який з 2000 року збільшився у 2 рази.

Львівська область є регіоном з високою інвестиційною привабливістю для інвестора, адже, за даними рейтингу «Європейських міст і регіонів майбутнього» FDI Magazine, вона належить до ТОП-10 регіонів Східної Європи [6] за ефективністю вкладеного капіталу; за стратегією залучення прямих іноземних інвестицій; за ефективністю промислової оренди.

Частка обсягу прямих іноземних інвестицій області в Україні на початок 2015 року становила 3%. За цим показником Львівщина зайняла сьоме місце в Україні, поступившись м. Києву, Дніпропетровській, Донецькій, Харківській та Київській та Одеській областям. Слід зазначити, що на початок 2007 року область за обсягом залученого іноземного капіталу була дев'ятою.

Значна частка за обсягом вкладених іноземних інвестицій належить харчовій промисловості області – 87,1 млн. дол. (16,7% від обсягу іноземного капіталу промисловості). За весь період іноземного інвестування вагомими були надходження з Польщі – 39,6 млн. дол., Швейцарії –

22 млн. дол., Кіпру – 16,4 млн. дол. та Ліхтенштейну – 14,9 млн. дол.

Підприємствами з виробництва харчової промисловості з найбільшими обсягами залучених прямих іноземних інвестицій є ТзОВ «Радехівський цукор», ПАТ «Львівська кондитерська фірма «Світоч», ТзОВ «Яблуневий Дар», ПАТ «Концерн Хлібпром», ТзОВ «Провімі», ТзОВ «Перша приватна броварня», ВАТ «Львівський міський молочний завод», ТзОВ «Яричів», ПРАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар». Загалом іноземний капітал залучено в 60 підприємств галузі. Вкладаючи свої кошти у виробництво продуктів харчування в області, іноземні інвестори орієнтуються в основному на значний обсяг внутрішнього ринку.

На підприємствах легкої промисловості зосереджено 34,9 млн. дол. іноземного капіталу. З них понад дві третини належить партнерам із Данії (ДП «Датський текстиль», ТзОВ «Йоха Україна», ДП «Юнайтед Текстиль Груп Україна», ДП «Квімекс», ДП «ХРТ Текстиль»). Необхідно зазначити, що ці підприємства легкої промисловості в основному працюють на давальницькій сировині, і майже весь обсяг виготовленої ними продукції експортується. Наявність дешевої сировини та створена ще у радянські часи виробнича база зумовили зацікавленість іноземців до деревообробної та целюлозно-паперової промисловості нашого регіону. У підприємства з виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності залучено 105,1 млн. дол.

У машинобудування залучено 100 млн. дол., або 19,3% від інвестицій у промисловість. Німеччина, Угорщина та Кіпр – основні інвестори цього сектору промисловості. Німецькі компанії вклали у підприємства галузі 61,6 млн. дол., угорські – 16 млн. дол., кіпрські – 8,7 млн. дол. Здебільшого машинобудівні підприємства області спеціалізуються на виготовленні комплектуючих та допоміжного обладнання на давальницькій сировині для машинобудівних заводів Європи.

У розрахунку на одну особу у Львівській області обсяг прямих іноземних інвестицій становить 545,7 доларів США. За цим показником область входить у першу десятку регіонів України.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, для Львівської області серед перспектив подальшого розвитку значний потенціал мають готельний бізнес, ІТ-сфера та телекомунікації, а також доцільно ширше розвивати промислове виробництво.

Подальші дослідження стосуватимуться напряму стратегічного розвитку сусідніх областей Львівщини з метою проведення глибокого економічного аналізу рівня регіонального економічного розвитку і тенденцій розвитку західного регіону України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Шульц С. Економічний простір України: формування, структурування та управління / С. Шульц. Львів: ІРД НАН України, 2010. 408 с.
2. Черевко О.В. Стратегія соціально-економічного розвитку регіонів України [монографія] / О.В. Черевко, Черкаси: Брама-Україна, 2006. 424 с.
3. Притула Х.М. Розвиток промислового виробництва регіону в умовах економічної кризи / Х.М. Притула // Прогнозування розвитку промислового розвитку регіону: методологічні аспекти: [монографія] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; наук. ред. Є.І. Бойко. Львів, 2009. С. 96-109.
4. Кудрявцев А.Ф. Об особенностях регионального развития в условиях переходной экономики / А.Ф. Кудрявцев. География, общество, окружающая среда: развитие географии в странах Центральной и Восточной Европы: тез. докл. межд. науч. конф. (Калининград-Светлогорск. Россия, 4-7 июня 2001г.) Калининград: изд-во Калинингр. ун-та, 2001. Ч. 1. С. 117-118.
5. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Львів – місто натхнення. URL: <http://lviv1256.com/news/lvivschyna-odun-iz-najpryvablyvishyh-dlya-investytsij-rehioniv-u-shidnij-evropi/>.